

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ
ΚΑΝΔΑΡΑΚΗΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Προσφυγές υπ' αριθ. 48345/12 και άλλες 2)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
11 Ιουνίου 2020

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 44 παρ. 2 της Σύμβασης. Ενδέχεται να υποστεί συντακτικές αναδιατυπώσεις.

Στην υπόθεση Κανδαράκης κατά Ελλάδος,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα), αφού συνεδρίασε σε Σώμα αποτελούμενο από τους:

Ksenija Turković, *Πρόεδρο,*

Krzysztof Wojtyczek,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Aleš Pejchal,

Pere Pastor Vilanova,

Jovan Ilievski,

Raffaele Sabato, *judges,*

και την Renata Degener, *Βοηθό Γραμματέα του Τμήματος,*

Έχοντας υπόψη:

τις προσφυγές (υπ' αριθ. 48345/12, 48348/12 και 67463/12) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, οι οποίες κατατέθηκαν στο Δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») στις 18 Ιουλίου 2012 από τους κ.κ. Αλέξανδρο Κανδαράκη και Μιχαήλ Κανδαράκη, Έλληνες υπηκόους («οι προσφεύγοντες»),

την απόφαση να κοινοποιήσει στην Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») τις αιτιάσεις βάσει του άρθρου 6 της Σύμβασης και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης,

τις παρατηρήσεις των διαδίκων,

Αφού συσκέφθηκε κεκλεισμένων των θυρών στις 19 Μαΐου 2020,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε την τελευταία ως άνω ημερομηνία:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Οι προσφεύγοντες είναι δικηγόροι, μέλη του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Αφού εκπροσώπησαν πελάτες τους σε τρεις διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, επιδικάστηκε στους πελάτες αυτούς ποσό για τη δικαστική δαπάνη που πραγματοποίησαν, συμπεριλαμβανομένων των αμοιβών των πληρεξουσίων δικηγόρων τους. Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, το ποσό αυτό κατατέθηκε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του δικηγορικού συλλόγου του οποίου είναι μέλη οι

εκπρόσωποι των ιδιοκτητών των περιουσιών που απαλλοτριώθηκαν. Σύμφωνα με το νόμο, το ποσό αυτό πρέπει να κατατίθεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ούτως ώστε ο οικείος δικηγορικός σύλλογος να μπορεί να ζητήσει την απόδοση του ποσού και – αφού παρακρατήσει το ποσοστό που προβλέπει ο νόμος – να αποδώσει το υπόλοιπο στο δικαιούχο δικηγόρο. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται βάσει του άρθρου 6 της Σύμβασης και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης σχετικά με τις αποφάσεις που εξέδωσαν τα εθνικά δικαστήρια απορρίπτοντας τις αγωγές τους με τις οποίες ζητούσαν να αποδοθούν τα ποσά αυτά στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, κρίνοντας ότι μόνον ο οικείος δικηγορικός σύλλογος μπορούσε να κινήσει διαδικασία απευθείας ζητώντας την πληρωμή του ποσού αυτού, ενώ οι προσφεύγοντες μπορούσαν να ασκήσουν μόνο πλαγιαστική αγωγή.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

2. Οι προσφεύγοντες γεννήθηκαν το 1938 και το 1979, αντίστοιχα, και είναι κάτοικοι Αθηνών. Οι προσφεύγοντες εκπροσωπήθηκαν από τον πρώτο προσφεύγοντα υπό την ιδιότητά του ως δικηγόρου, τον κ. Β. Χειρδάρη και την κα Ε. Σαλαμούρα, δικηγόρους Αθηνών.

3. Η Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από την αντιπρόσωπο του Πληρεξουσίου της, κα Γ. Παπαδάκη, Νομικό Σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4. Τα πραγματικά περιστατικά των υποθέσεων, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των διαδίκων, συνοψίζονται ως εξής:

A. Προσφυγή υπ' αριθ. 48345/12

5. Οι προσφεύγοντες, οι οποίοι είναι δικηγόροι, μέλη του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, εκπροσώπησαν πελάτες σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Καλαβρύτων, αφού νομιμοποιήθηκαν από δικηγόρο μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Καλαβρύτων.

6. Με την απόφασή του υπ' αριθ. 56/2007, το Μονομελές Πρωτοδικείο Καλαβρύτων όρισε το προσωρινό ποσό αποζημίωσης. Επιπλέον, όρισε το ποσό της δικαστικής δαπάνης σε 320 ευρώ και το ποσό της δικηγορικής αμοιβής σε 54.387,75 ευρώ.

7. Η εταιρία ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., η οποία διατάχθηκε να αποζημιώσει τους ιδιοκτήτες των περιουσιών που απαλλοτριώθηκαν, κατέθεσε τα παραπάνω ποσά στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του Δικηγορικού Συλλόγου Καλαβρύτων.

8. Οι προσφεύγοντες κατέθεσαν στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών αγωγή κατά της ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., ζητώντας να κατατεθούν τα ποσά που ορίστηκαν για τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή υπέρ του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, του οποίου είναι μέλη. Επικαλέστηκαν ως λόγο ότι ήταν οι μόνοι δικηγόροι που εκπροσώπησαν τον πελάτη και ότι ο δικηγόρος που ανήκε στο Δικηγορικό Σύλλογο Καλαβρύτων είχε απλά νομιμοποιήσει την παράστασή τους ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Καλαβρύτων. Με την απόφασή του υπ' αριθ. 119/2009, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή των προσφευγόντων, κρίνοντας ότι οι προσφεύγοντες δεν διέθεταν ενεργητική νομιμοποίηση διότι, σύμφωνα με τα άρθρα 8 και 18 του ν. 2882/2001, δικαιούχος των ποσών που επιδικάζονται για δικαστικά έξοδα και δικηγορική αμοιβή είναι ο οικείος δικηγορικός σύλλογος. Οι προσφεύγοντες μπορούσαν να ασκήσουν μόνο πλαγιαστική αγωγή, αλλά για να το πράξουν έπρεπε να επικαλεστούν αμέλεια ή άρνηση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών να ασκήσει ο ίδιος αγωγή.

9. Κατά της απόφασης αυτής οι προσφεύγοντες άσκησαν έφεση, η οποία απορρίφθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 5140/2010 του Εφετείου Αθηνών με το ίδιο σκεπτικό όπως της πρωτόδικης απόφασης. Αφού οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναίρεσης, η απόφαση του Εφετείου Αθηνών επικυρώθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 694/2012 του Αρείου Πάγου, η οποία εκδόθηκε στις 24 Απριλίου 2012.

10. Στις 15 Νοεμβρίου 2013 ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών κατέθεσε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών αγωγή κατά της ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., ζητώντας να κατατεθούν υπέρ του τα ποσά που είχαν οριστεί για τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή με την απόφαση υπ' αριθ. 56/2007 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Καλαβρύτων. Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, με την απόφασή του υπ' αριθ. 5955/2014, απέρριψε την αγωγή ως αβάσιμη και, σε κάθε περίπτωση, ως μη κατατεθείσα με τη σωστή διαδικασία. Κατά της απόφασης αυτής ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών άσκησε έφεση, η οποία έγινε δεκτή με την απόφαση υπ' αριθ. 1768/2017 του Εφετείου Αθηνών. Το Εφετείο Αθηνών έκρινε ότι η αγωγή ήταν βάσιμη

και ότι έπρεπε να παραπεμφθεί στο Εφετείο Πατρών. Κατά το χρόνο κατάθεσης των παρατηρήσεων των διαδικών στο Δικαστήριο, η υπόθεση εκκρεμούσε ενώπιον του Εφετείου Πατρών.

B. Προσφυγή υπ' αριθ. 48348/12

11. Οι προσφεύγοντες εκπροσώπησαν πελάτη σε διαδικασία αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Κορίνθου, αφού νομιμοποιήθηκαν από δικηγόρο μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Κορίνθου.

12. Με την απόφασή του υπ' αριθ. 54/2007, το Μονομελές Πρωτοδικείο Κορίνθου όρισε το προσωρινό ποσό αποζημίωσης. Επιπλέον, όρισε το ποσό της δικαστικής δαπάνης σε 120 ευρώ και το ποσό της δικηγορικής αμοιβής σε 18.405 ευρώ.

13. Η εταιρία ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., υπόχρεη αποζημίωσης των ιδιοκτητών των περιουσιών που απαλλοτριώθηκαν, κατέθεσε τα παραπάνω ποσά στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του Δικηγορικού Συλλόγου Κορίνθου.

14. Οι προσφεύγοντες κατέθεσαν στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών αγωγή κατά της ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., ζητώντας να κατατεθούν τα ποσά που ορίστηκαν για τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή υπέρ του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, του οποίου είναι μέλη. Επικαλέστηκαν ως λόγο ότι ήταν οι μόνοι δικηγόροι που εκπροσώπησαν τον πελάτη και ότι ο δικηγόρος που ανήκε στο Δικηγορικό Σύλλογο Κορίνθου είχε απλά νομιμοποιήσει την παράστασή τους ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Κορίνθου. Με την απόφασή του υπ' αριθ. 118/2009, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή των προσφευγόντων, κρίνοντας ότι οι προσφεύγοντες δεν διέθεταν ενεργητική νομιμοποίηση διότι, σύμφωνα με τα άρθρα 8 και 18 του ν. 2882/2001, δικαιούχος των ποσών που επιδικάζονται για δικαστικά έξοδα και δικηγορική αμοιβή είναι ο οικείος δικηγορικός σύλλογος. Οι προσφεύγοντες μπορούσαν να ασκήσουν μόνο πλαγιαστική αγωγή, αλλά για να το πράξουν έπρεπε να επικαλεστούν αμέλεια ή άρνηση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών να ασκήσει ο ίδιος αγωγή. Επιπλέον, δεν ανέφεραν στην αγωγή τους ότι η απόφαση υπ' αριθ. 54/2007 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Κορίνθου είχε καταστεί αμετάκλητη και, συνεπώς, εκτελεστή.

15. Κατά της απόφασης αυτής οι προσφεύγοντες άσκησαν έφεση, η οποία απορρίφθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 5139/2010 του Εφετείου Αθηνών με το ίδιο

σκεπτικό όπως της πρωτόδικης απόφασης. Αφού οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναίρεσης, η απόφαση του Εφετείου Αθηνών επικυρώθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 693/2012 του Αρείου Πάγου, η οποία εκδόθηκε στις 24 Απριλίου 2012.

16. Στις 15 Νοεμβρίου 2013 ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών κατέθεσε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών αγωγή κατά της ΕΡΓΟΣΕ Α.Ε., ζητώντας να κατατεθούν υπέρ του στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τα ποσά που είχαν οριστεί για τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή με την απόφαση υπ' αριθ. 54/2007 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Κορίνθου. Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, με την απόφασή του υπ' αριθ. 1360/2015, απέρριψε την αγωγή ως αβάσιμη και, σε κάθε περίπτωση, ως μη κατατεθείσα με τη σωστή διαδικασία.

17. Ο πρώτος προσφεύγων, ο οποίος είχε ασκήσει παρέμβαση στην πρωτόδικη διαδικασία, κατέθεσε έφεση κατά της απόφασης. Στην απόφασή του υπ' αριθ. 1624/2018, το Εφετείο Αθηνών παρατήρησε ότι, με βάση τα έγγραφα που είχε στη διάθεσή του, το ήμισυ του ποσού που επιδικάστηκε ως δικηγορική αμοιβή είχε ήδη κατατεθεί από το Δικηγορικό Σύλλογο Κορίνθου στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Ως εκ τούτου, το υπόλοιπο προς απόδοση στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών συνίστατο στο ποσό των 9.203,25 ευρώ (δηλ. το άλλο μισό της δικηγορικής αμοιβής – βλ. παραπάνω παρ. 12) και στο ποσό των 120 ευρώ που είχε επιδικαστεί για δικαστικά έξοδα. Όμως, η απαίτηση των προσφευγόντων σε σχέση με την αμοιβή τους είχε παραγραφεί από 31ης Δεκεμβρίου 2012. Με βάση το παραπάνω σκεπτικό, το Εφετείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή.

Γ. Προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12

18. Ο προσφεύγων εκπροσώπησε πελάτες σε διαδικασία αναγκαστικής απαλλοτρίωσης ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.

19. Μετά από έφεση και αίτηση αναίρεσης κατά των αποφάσεων που όριζαν το προσωρινό ποσό αποζημίωσης, το Εφετείο Αθηνών, με την απόφασή του υπ' αριθ. 4531/2002, όρισε το ποσό των δικαστικών εξόδων, συμπεριλαμβανομένης της δικηγορικής αμοιβής, σε 40.683,91 ευρώ.

20. Το 2004 το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, υπόχρεο πληρωμής της αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες των περιουσιών που απαλλοτρίωθηκαν, κατέθεσε το παραπάνω ποσό των 40.683,91 ευρώ στο Ταμείο

Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του Δικηγορικού Σύλλογου Αθηνών. Όμως, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αρνήθηκε να αποδώσει το ποσό αυτό στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών.

21. Ο προσφεύγων κατέθεσε αγωγή στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, ζητώντας να διαταχθεί το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να πληρώσει το παραπάνω ποσό των 40.683,91 ευρώ στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, του οποίου είναι μέλος. Με την απόφασή του υπ' αριθ. 1635/2005, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή του προσφεύγοντος. Μετά από έφεση που κατάθεσε ο προσφεύγων, το Εφετείο Αθηνών έκανε δεκτή την αγωγή με την απόφασή του υπ' αριθ. 5162/2005, διατάσσοντας το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων να καταθέσει το σχετικό ποσό στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Μετά την κατάθεση αίτησης αναίρεσης, στις 15 Δεκεμβρίου 2008 ο Άρειος Πάγος εξέδωσε την απόφασή του υπ' αριθ. 1922/2008, ανατρέποντας την απόφαση του Εφετείου Αθηνών με το σκεπτικό ότι μόνον ο οικείος δικηγορικός σύλλογος μπορεί να κινήσει διαδικασία για την εξασφάλιση του ποσού αυτού, και όχι ο δικηγόρος που είναι έμμεσος δικαιούχος.

22. Στις 14 Νοεμβρίου 2013 ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών κατέθεσε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών αγωγή κατά του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, ζητώντας να αποδοθούν στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών τα ποσά που είχαν οριστεί για τη δικαστική δαπάνη και τη δικηγορική αμοιβή με την απόφαση υπ' αριθ. 4531/2002 του Εφετείου Αθηνών. Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, με την απόφασή του υπ' αριθ. 6516/2014, έκανε δεκτή την αγωγή. Η έφεση που κατέθεσε το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων απορρίφθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 3582/2015, ενώ η αίτηση αναίρεσης που κατέθεσε στον Άρειο Πάγο απορρίφθηκε με την απόφαση υπ' αριθ. 702/2016.

23. Βάσει των παραπάνω αποφάσεων, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων κατέβαλε το προαναφερθέν ποσό στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, ο οποίος παρακράτησε το ποσοστό που προβλέπει ο νόμος και απέδωσε το υπόλοιπο στον προσφεύγοντα.

ΣΥΝΑΦΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

A. Νόμος 1093/1980

24. Οι σχετικές διατάξεις του ν. 1093/1980, ο οποίος τροποποίησε το ν.δ. 3026/1954 («Κώδικας περί Δικηγόρων» – βλ. παρακάτω παρ. 25), προβλέπουν τα εξής:

Άρθρο 9

«...»

5. Αι διατάξεις των άρθρων 178 και 179 του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας δεν εφαρμόζονται επί δικών διεξαγομένων κατά την ειδική διαδικασία περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων. Η δικαστική δαπάνη επιβάλλεται πάντοτε πλήρης, αποκλειστικώς δε εις βάρος του υποχρέου προς αποζημιώσιν, επιφυλασσομένων των διατάξεων του Ν.Δ. 446/1974. Το δικαστήριο εν πάση περιπτώσει προσδιορίζει την αμοιβήν του παραστάntος δικηγόρου εκάτερου των μερών, διακεκριμένως, υπολογιζομένης βάσει του κατά την παρ. 3 του άρθρου 92 του Ν.Δ. 3026/1954 καταρτισθέντος συμφωνητικού ή εν ελλείψει τούτου κατά τας διατάξεις των άρθρων 100 και επόμε. του αυτού Ν.Δ/τος.

6. Ο υπόχρεος προς αποζημίωση παρακρατεί την αμοιβή του δικηγόρου του καθ' ου η απαλλοτρίωση... Αν δεν παρακρατηθεί απ' αυτόν και κατατεθεί η αποζημίωση στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τότε η υποχρέωση για την παρακράτηση αυτή βαρύνει το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Ο υπόχρεος προς αποζημίωση και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων αποδίδουν την αμοιβή που παρακράτησαν στο Δικηγορικό Σύλλογο που ανήκε ο δικαιούχος δικηγόρος...»

25. Βάσει του άρθρου 161 του ν.δ. 3026/1954, το οποίο κατά τον κρίσιμο χρόνο περιλάμβανε τις διατάξεις του Κώδικα περί Δικηγόρων και εν τω μεταξύ καταργήθηκε με το άρθρο 166 παρ. 2 του ν. 4194/2013, ο οικείος δικηγορικός σύλλογος μπορεί να παρακρατεί ποσοστό της δικηγορικής αμοιβής προς διανομή στα μέλη του.

B. Νόμος 2882/2001

26. Οι σχετικές διατάξεις του ν. 2882/2001 («Κώδικας Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων») προβλέπουν τα εξής:

Άρθρο 8

«Ο υπόχρεος για την πληρωμή της αποζημίωσης, της κατά το άρθρο 18 παρ. 4 δικαστικής δαπάνης, καθώς και της αμοιβής των πληρεξουσίων δικηγόρων, που προσδιορίστηκαν δικαστικώς, καταθέτει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

(Τ.Π. & Δ.) την αποζημίωση υπέρ δικαιούχου και τη δικαστική δαπάνη και την αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου.»

Άρθρο 18

«...»

4. Η δικαστική δαπάνη, μαζί με τη νόμιμη... αμοιβή των πληρεξουσίων δικηγόρων, βαρύνει τον υπόχρεο προς αποζημίωση, επιδικάζεται από το Δικαστήριο με την ίδια απόφαση, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από το νόμο αυτόν, και παρακατατίθεται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Τ.Π.Δ.) υπέρ του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου...»

Γ. Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

27. Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας προβλέπει τα εξής:

Άρθρο 68

Ενεργητική νομιμοποίηση

«Δικαστική προστασία έχει δικαίωμα να ζητήσει όποιος έχει άμεσο έννομο συμφέρον.»

Άρθρο 72

Πλαγιαστική αγωγή

«Οι δανειστές έχουν δικαίωμα να ζητήσουν δικαστική προστασία ασκώντας τα δικαιώματα του οφειλέτη τους, εφόσον εκείνος δεν τα ασκεί, εκτός αν συνδέονται στενά με το πρόσωπό του.»

Άρθρο 189

Έξοδα που επιδικάζονται

«Αποδίδονται μόνο τα δικαστικά και εξώδικα έξοδα που ήταν απαραίτητα για τη διεξαγωγή και υπεράσπιση της δίκης... και ιδίως... (γ) η αμοιβή των δικηγόρων ή άλλων δικαστικών πληρεξουσίων και των δικαστικών υπαλλήλων, σύμφωνα με τις διατιμήσεις που ισχύουν...»

Δ. Νομολογία των εθνικών δικαστηρίων

28. Σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου Πάγου, τα δικαστικά έξοδα, όπως επιδικάζονται από δικαστήριο που αποφαινεται επί αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, περιλαμβάνουν τη δικηγορική αμοιβή, η οποία αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος αυτών των εξόδων. Όμως, επιδικάζονται στο διάδικο που επικράτησε στη δίκη και όχι στον

πληρεξούσιο δικηγόρο του. Ως εκ τούτου, τα δικαστικά έξοδα και η δικηγορική αμοιβή συνιστούν δύο διαφορετικές έννοιες: τα δικαστικά έξοδα ανήκουν στο διάδικο που επικράτησε στη δίκη και πληρώνονται από τον υπέρ ου η αναγκαστική απαλλοτρίωση, ενώ η δικηγορική αμοιβή αφορά την εσωτερική σχέση μεταξύ του πελάτη και του δικηγόρου του και καθορίζεται με συμφωνία μεταξύ τους, υπό την προϋπόθεση ότι είναι έγκυρη σύμφωνα με τα ισχύοντα νομικά πρότυπα (αποφάσεις υπ' αριθ. 1778/2001 και 2073/2007 του Αρείου Πάγου). Ο νόμος προβλέπει την κατάθεση της δικηγορικής αμοιβής από τον υπόχρεο προς αποζημίωση, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται ότι το ποσό που θα εισπράξει ο δικαιούχος δεν θα απομειωθεί (απόφαση υπ' αριθ. 702/2016 του Αρείου Πάγου).

29. Ένας δικηγόρος μπορεί να ασκήσει αγωγή ζητώντας την πληρωμή της αμοιβής του με την ειδική διαδικασία που προβλέπει ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας για διαφορές που αφορούν αμοιβή για την παροχή υπηρεσιών (απόφαση υπ' αριθ. 283/2009 του Εφετείου Ιωαννίνων και απόφαση υπ' αριθ. 321/2017 του Αρείου Πάγου).

30. Μετά την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Φίλης κατά Ελλάδος* (no. 1) (27 Αυγούστου 1991, Series A no. 209), το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση υπ' αριθ. 26/1993, κρίνοντας ότι το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος δεν είναι ο μόνος που διαθέτει έννομο συμφέρον για να κινήσει διαδικασία για την πληρωμή αμοιβής που οφείλεται σε μηχανικό.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I. ΟΜΟΔΙΚΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

31. Έχοντας υπόψη ότι οι προσφυγές έχουν παρόμοιο αντικείμενο, το Δικαστήριο θεωρεί αρμόζον να τις συνεξετάσει σε ενιαία απόφαση.

II. ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

32. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η απόρριψη των αγωγών τους με τις οποίες ζητούσαν να αποδώσει το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τα ποσά που είχαν οριστεί ως δικηγορική αμοιβή στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών με το σκεπτικό ότι δεν διέθεταν ενεργητική νομιμοποίηση παραβίασε το δικαίωμά τους για πρόσβαση σε δικαστήριο, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της Σύμβασης, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως... υπό... δικαστηρίου, ... το οποίον θα αποφασίση... επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως...»

A. Επί του παραδεκτού

1. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

33. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί διότι οι προσφεύγοντες δεν διαθέτουν την ιδιότητα του θύματος. Ειδικότερα, παραθέτοντας τη σχετική νομολογία των εθνικών δικαστηρίων και την εθνική νομοθεσία (βλ. παρ. 24-30), η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα δικαστικά έξοδα – συμπεριλαμβανομένης της δικηγορικής αμοιβής, όπως καθορίζεται από τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια – ανήκει στο διάδικο στον οποίο επιδικάζονται τα δικαστικά έξοδα. Το ποσό που επιδικάζει το εθνικό δικαστήριο ως δικηγορική αμοιβή απλώς αποτελεί ποσό αναφοράς για το σκοπό της παρακράτησης ποσοστού προς διανομή στα μέλη του οικείου δικηγορικού συλλόγου. Η δικηγορική αμοιβή αφορά εσωτερική σχέση μεταξύ πελάτη και δικηγόρου και καθορίζεται με συμφωνία μεταξύ τους. Ακόμη και αν η συμφωνία δεν είναι έγκυρη, η αμοιβή καθορίζεται σύμφωνα με τις εφαρμοστέες διατάξεις του Κώδικα περί Δικηγόρων. Αντιθέτως, τα δικαστικά έξοδα καθορίζονται με βάση το άρθρο 189 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Οι προσφεύγοντας μπορούσαν να καταθέσουν αγωγή κατά των πελατών τους ζητώντας την πληρωμή της αμοιβής τους βάσει της μεταξύ τους συμφωνίας ή, ελλείψει αυτής, βάσει των αμοιβών που ορίζει ο Κώδικας περί Δικηγόρων.

34. Επιπλέον, κατά την άποψη της Κυβέρνησης, το ζήτημα στην παρούσα υπόθεση ήταν ποιος δικηγορικός σύλλογος είναι δικαιούχος των δικαστικών εξόδων που κατατέθηκαν στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Ειδικότερα, στις υποθέσεις που αφορούν οι προσφυγές υπ' αριθ. 48345/12 και 48348/12, οι προσφεύγοντες παραπονούνται για παραβίαση των δικαιωμάτων τους βάσει του άρθρου 6 της Σύμβασης και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης διότι οι αγωγές τους απορρίφθηκαν λόγω έλλειψης ενεργητικής νομιμοποίησης. Όμως, ακόμη και αν είχε γίνει δεκτό ότι νομιμοποιούνταν ενεργητικά, το ζήτημα δεν θα είχε επιλυθεί καθώς οι προσφεύγοντες είχαν νομιμοποιηθεί από δικηγόρους διαφόρων δικηγορικών συλλόγων για να χειριστούν τις υποθέσεις ενώπιον των δικαστηρίων

άλλων πόλεων. Αυτό που ζητούν οι προσφεύγοντες από το Δικαστήριο του Στρασβούργου, δεδομένων των περιστάσεων των κρινόμενων υποθέσεων, είναι να ελέγξει *in abstracto* τη συμβατότητα των σχετικών νομικών διατάξεων με τη Σύμβαση. Σε κάθε περίπτωση, στις υποθέσεις που αφορούν οι προσφυγές υπ' αριθ. 48345/12 και 48348/12, όπου οι προσφεύγοντες είχαν νομιμοποιηθεί από άλλους δικηγόρους για να παρασταθούν στα εθνικά δικαστήρια άλλων πόλεων, οι προσφεύγοντες εισέπραξαν μέρος του ποσού που είχε επιδικαστεί ως δικηγορική αμοιβή, ενώ στην υπόθεση της προσφυγής υπ' αριθ. 67463/12 ο προσφεύγων εισέπραξε ολόκληρο το ποσό. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν πλέον να ισχυριστούν ότι διαθέτουν την ιδιότητα του θύματος παραβίασης άρθρων της Σύμβασης.

35. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν τα εθνικά ένδικα μέσα. Συγκεκριμένα, δεν άσκησαν πλαγιαστική αγωγή ζητώντας να καταθέσει το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τα σχετικά ποσά στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Αντ' αυτού κατέθεσαν απευθείας αγωγή, χωρίς να επικαλεστούν αμέλεια ή άρνηση του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών να ασκήσει τέτοια αγωγή. Σε κάθε περίπτωση, όσον αφορά την υπόθεση που αφορά η προσφυγή υπ' αριθ. 48345/12, εκκρεμεί διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και ως εκ τούτου η προσφυγή θα πρέπει να απορριφθεί. Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν και για την υπόθεση που αφορά η προσφυγή υπ' αριθ. 48348/12, στην οποία υπάρχει διετής προθεσμία για την κατάθεση αίτησης αναίρεσης της απόφασης με την οποία κρίθηκε ότι η απαίτηση των προσφευγόντων έχει παραγραφεί (βλ. παραπάνω παρ. 16).

36. Οι προσφεύγοντες παραπέμπουν στην προσφυγή τους και ισχυρίζονται ότι εξάντλησαν όλα τα εθνικά ένδικα μέσα. Επιπλέον, το γεγονός ότι εισέπραξαν συνολικά ή και εν μέρει τα ποσά που είχαν επιδικαστεί στις υποθέσεις αυτές δεν έχει καμία επίδραση στο ζήτημα της πρόσβασής τους σε δικαστήριο, την οποία σε κάθε περίπτωση στερήθηκαν. Σχετικά με τις υπόλοιπες ενστάσεις της Κυβέρνησης δεν κάνουν κανένα σχόλιο.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

37. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι τα ζητήματα που εγείρει η Κυβέρνηση επί του παραδεκτού συνδέονται στενά με την ουσία του παραπόνου των προσφευγόντων βάσει

του άρθρου 6 παρ. 1. Ως εκ τούτου, θα εξετάσει τις προσφυγές επί του παραδεκτού και επί της ουσίας ταυτόχρονα.

38. Επιπλέον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι κανένας διάδικος δεν αμφισβήτησε ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης έχει εφαρμογή. Όμως, τίποτα δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να εξετάσει το θέμα αυτεπαγγέλτως.

39. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παραπέμπει στις γενικές αρχές που έχει διατυπώσει σχετικά με την εφαρμογή του αστικού σκέλους του άρθρου 6 παρ. 1 (βλ. *Denisov κατά Ουκρανίας* [GC], αριθ. 76639/11, παρ. 44-45, 25 Σεπτεμβρίου 2018).

40. Όσον αφορά τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, το Δικαστήριο παρατηρεί πρώτον ότι υφίστατο «διαφορά» σχετικά με την κατάθεση των ποσών που είχαν ορίσει ως δικηγορική αμοιβή τα δικαστήρια που έκριναν επί των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων. Ως προς το αν υφίστατο σχετικό «δικαίωμα» που μπορεί να θεωρηθεί, τουλάχιστον για υποστηρίξιμους λόγους, ότι αναγνωρίζεται από το εθνικό δίκαιο, το Δικαστήριο υπενθυμίζει εν προκειμένω ότι, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, ο υπόχρεος πληρωμής αποζημίωσης, στην περίπτωση αυτή το Ελληνικό Δημόσιο ή δημόσιες επιχειρήσεις, οφείλει να καταθέσει στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τη δικηγορική αμοιβή, όπως έχει οριστεί από το δικαστήριο, υπέρ του δικηγορικού συλλόγου του οποίου ο δικηγόρος είναι μέλος (βλ. παραπάνω παρ. 26). Συνεπώς, οι προσφεύγοντες, υπό την ιδιότητά τους ως δικηγόρων που είχαν εκπροσωπήσει πελάτες σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, είχαν δικαίωμα σε αυτές τις αμοιβές και μπορούσαν να ζητήσουν την πληρωμή τους, αφού ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, υπέρ του οποίου είχαν κατατεθεί οι αμοιβές, παρακρατούσε το προβλεπόμενο ποσοστό. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω διαφορά αφορούσε το δικαίωμα των προσφευγόντων βάσει του εθνικού δικαίου να εισπράξουν τα ποσά που είχαν ορίσει ως δικηγορική αμοιβή τα δικαστήρια που απεφάνθησαν επί των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων.

41. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το παράπονο των προσφευγόντων βάσει του άρθρου 6 δεν είναι ούτε προφανώς αβάσιμο ούτε απαράδεκτο για οποιονδήποτε από τους λόγους του άρθρου 35 της Σύμβασης. Ως εκ τούτου, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτό.

B. Επί της ουσίας

1. *Οι ισχυρισμοί των διαδίκων*

42. Οι προσφεύγοντες, παραπέμποντας στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Φίλης κατά Ελλάδος* (no. 1) (27 Αυγούστου 1991, Series A no. 209) και στη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων (βλ. παραπάνω παρ. 30), ισχυρίζονται ότι υπάρχει πλούσια νομολογία που αναγνωρίζει ότι πρόσωπο που έχει παράσχει υπηρεσίες έχει το δικαίωμα να ασκήσει απευθείας αγωγή, υπό την προϋπόθεση ότι θα ζητήσει να κατατεθεί το ποσό στον οικείο δικηγορικό σύλλογο. Κατά την άποψή τους, δεν υπάρχει διάταξη του ελληνικού δικαίου που (i) να ορίζει ότι ένας δικηγόρος δεν μπορεί να ασκήσει απευθείας αγωγή ζητώντας να κατατεθεί η αμοιβή αυτή στον οικείο δικηγορικό σύλλογο ή (ii) να εξουσιοδοτεί ρητά το δικηγορικό σύλλογο να ασκήσει απευθείας αγωγή ζητώντας την πληρωμή της αμοιβής του ενδιαφερόμενου δικηγόρου, όπως έχει κριθεί από τις σχετικές αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων. Ως εκ τούτου, ο περιορισμός που στερούσε από τους προσφεύγοντες τη δυνατότητα να ζητήσουν την πληρωμή των αμοιβών τους για τις υπηρεσίες που είχαν παράσχει είναι αυθαίρετος και εμπόδισε τους προσφεύγοντες να διεκδικήσουν απευθείας την αμοιβή τους, εξαρτώντας έτσι την άσκηση του δικαιώματός τους σε αυτές τις αμοιβές από τη θέληση τρίτων, δηλ. του οικείου δικηγορικού συλλόγου.

43. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο δεν είναι απόλυτο και ότι οι διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας που ορίζουν ποιος είναι ο δικαιούχος ποσού που έχει κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων κινούνται εντός των αποδεκτών περιορισμών που επιβάλλονται στο δικαίωμα αυτό. Ειδικότερα, η σχετική διάταξη εξυπηρετεί νόμιμο σκοπό, δηλ. να εξασφαλίσει ότι ο δικηγόρος θα λάβει την αμοιβή του, αντί να την παρακρατήσει ο πελάτης του, και να μη ζημιωθεί ο οικείος δικηγορικός σύλλογος λόγω απώλειας του ποσοστού που δικαιούται προς διανομή στα μέλη του. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή έχει θεσπιστεί προς όφελος τόσο του ενδιαφερόμενου δικηγόρου όσο και όλων των μελών του δικηγορικού συλλόγου στον οποίο ο ίδιος ανήκει. Η αποτελεσματικότητα του συστήματος αυτού αποδεικνύεται από την έκβαση της υπόθεσης που αφορά η προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12, όπου η αγωγή του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών είχε ως αποτέλεσμα να εισπράξει ο προσφεύγων την αμοιβή του. Όπως προκύπτει από την εθνική νομοθεσία και τη σχετική νομολογία των εθνικών δικαστηρίων, ο δικηγόρος δεν

εμποδίζεται να διεκδικήσει την πληρωμή της αμοιβής του, καθώς έχει δύο δυνατότητες: είτε να ασκήσει πλαγιαστική αγωγή ζητώντας να αποδοθεί στον οικείο δικηγορικό σύλλογο το ποσό που έχει κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, είτε να ασκήσει απευθείας αγωγή κατά του πελάτη του κατά τη διαδικασία που εφαρμόζεται σε διαφορές από την παροχή υπηρεσιών και να ζητήσει την πληρωμή της συμφωνηθείσας αμοιβής. Ενόψει των ανωτέρω, η Κυβέρνηση έχει την άποψη ότι δεν υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος των προσφευγόντων για πρόσβαση σε δικαστήριο.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

(α) Γενικές αρχές

44. Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο που εγγυάται το άρθρο 6 θεμελιώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση *Golder κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (21 Φεβρουαρίου 1975, παρ. 28-36, Series A. no. 18). Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο συνιστά εγγενή διάσταση των εγγυήσεων του άρθρου 6, αναφερόμενη στις αρχές του κράτους δικαίου και της αποφυγής των αυθαιρεσιών κατά την άσκηση εξουσίας, στις οποίες βασίζονται πολλές από τις διατάξεις της Σύμβασης. Έτσι, το άρθρο 6 παρ. 1 εγγυάται στον καθένα το δικαίωμα να αποφανθεί δικαστήριο επί οποιασδήποτε διαφοράς σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικής φύσεως (βλ. *Roche κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 32555/96, παρ. 116, βλ. επίσης *Z κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 29392/95, παρ. 91, ECHR 2001-V, *Cudak κατά Λιθουανίας* [GC], αριθ. 15869/02, παρ. 54, ECHR 2010, και *Zubac κατά Κροατίας* [GC], αριθ. 40160/12, παρ. 76, 5 Απριλίου 2018).

45. Ως εκ τούτου, το άρθρο 6 παρ. 1 μπορεί να επικαλεστεί καθένας που θεωρεί ότι μια παρέμβαση στην άσκηση ενός δικαιώματός του (αστικής φύσεως) είναι παράνομη και παραπονείται ότι δεν είχε τη δυνατότητα να υποβάλει την υπόθεσή του σε δικαστήριο που πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 6 παρ. 1. Όταν υφίσταται μια σοβαρή και γνήσια διαφορά σχετικά με τη νομιμότητα της παρέμβασης αυτής, η οποία άπτεται της ίδιας της υπόστασης ή του εύρους του δικαιώματος αστικής φύσεως που επικαλείται ο ενδιαφερόμενος, το άρθρο 6 παρ. 1 παρέχει στον ενδιαφερόμενο το δικαίωμα «να κριθεί αυτό το ζήτημα εθνικού δικαίου από δικαστήριο» (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Z κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, παρ. 92,

βλ. επίσης *Markovic κ.λπ. κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 1398/03, παρ. 98, ECHR 2006-XIV, και *Lupeni Greek Catholic Parish κ.λπ. κατά Ρουμανίας* [GC], αριθ. 76943/11, παρ. 85, 29 Νοεμβρίου 2016).

46. Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο πρέπει να είναι «πρακτικό και αποτελεσματικό», όχι θεωρητικό ή πλασματικό (βλ. σχετικά *Bellet κατά Γαλλίας*, 4 Δεκεμβρίου 1995, παρ. 36, Series A no. 333-B). Η παρατήρηση αυτή ισχύει ιδίως σε σχέση με τις εγγυήσεις του άρθρου 6, ενόψει της εξέχουσας θέσης του δικαιώματος για δίκαιη δίκη σε μια δημοκρατική κοινωνία (βλ. *Πρίγκιπας Hans-Adam Β' του Λίχτενστάιν κατά Γερμανίας* [GC], αριθ. 42527/98, παρ. 45, ECHR 2001-VIII). Για να είναι αποτελεσματικό το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να έχει μια σαφή και πρακτική δυνατότητα να προσβάλει μια πράξη που συνιστά παρέμβαση στα δικαιώματά του (βλ. *Nunes Dias κατά Πορτογαλίας* (dec.), αριθ. 2672/03 και 69829/01, ECHR 2003-IV, και την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Bellet κατά Γαλλίας*, παρ. 36). Εξίσου, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο περιλαμβάνει όχι μόνο το δικαίωμα κίνησης δικαστικής διαδικασίας, αλλά και το δικαίωμα του ενδιαφερομένου «να αποφασίσει» το δικαστήριο επί της διαφοράς (βλ. π.χ. *Fălie κατά Ρουμανίας*, αριθ. 23257/04, παρ. 22 και 24, 19 Μαΐου 2015, και *Kutić κατά Κροατίας*, αριθ. 48778/99, παρ. 25, ECHR 2002-II).

47. Όμως, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο δεν είναι απόλυτο, αλλά μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, οι οποίοι γίνονται έμμεσα αποδεκτοί καθώς το δικαίωμα αυτό από τη φύση του προϋποθέτει ρύθμιση από το Κράτος, η οποία μπορεί να διαφοροποιείται χρονικά και τοπικά ανάλογα με τις ανάγκες και τους πόρους της κοινότητας και των ατόμων (βλ. *Stanev κατά Βουλγαρίας* [GC], αριθ. 36760/06, παρ. 230, ECHR 2012). Κατά τη θέσπιση της ρύθμισης αυτής, τα Συμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν ορισμένο βαθμό διακριτικής ευχέρειας. Μολονότι εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί σε τελευταίο βαθμό ως προς την τήρηση των απαιτήσεων της Σύμβασης, εντούτοις δεν μπορεί με την κρίση του να υποκαταστήσει την εκτίμηση των εθνικών αρχών ως προς το ποια θα μπορούσε να είναι η καλύτερη πολιτική επί του θέματος. Όμως, οι περιορισμοί που εφαρμόζονται δεν μπορούν να περιορίζουν την πρόσβαση ενός ατόμου κατά τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό που να θίγεται η ίδια η υπόσταση του εν λόγω δικαιώματος. Επιπροσθέτως, οι εν λόγω περιορισμοί είναι σύμφωνοι προς

το άρθρο 6 παρ. 1 μόνον εάν επιδιώκουν νόμιμο σκοπό και εάν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ. τις προαναφερθείσες αποφάσεις στις υποθέσεις *Zubac κατά Κροατίας*, παρ. 78, και *Lupeni Greek Catholic Parish κ.λπ. κατά Ρουμανίας*, παρ. 89, με περαιτέρω παραπομπές).

48. Τέλος, η ερμηνεία του εθνικού δικαίου όντως ανήκει κατά πρώτο λόγο στις εθνικές αρχές και ιδίως τα δικαστήρια. Όμως, το Δικαστήριο οφείλει να εξακριβώνει τη συμβατότητα των συνεπειών αυτής της ερμηνείας με τη Σύμβαση (βλ. *Tejedor García κατά Ισπανίας*, 16 Δεκεμβρίου 1997, παρ. 31, *Reports 1997-VIII*, *Garzičić κατά Μαυροβουνίου*, αριθ. 17931/07, παρ. 32, 21 Σεπτεμβρίου 2010, και *Jonanović κατά Σερβίας*, αριθ. 32299/08, παρ. 50, 2 Οκτωβρίου 2012). Αυτό ισχύει ιδίως για την ερμηνεία κανόνων δικονομικής φύσεως από τα δικαστήρια, δεδομένου ότι μια ιδιαίτερα συσταλτική ερμηνεία τους μπορεί να στερήσει τον προσφεύγοντα από το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο (βλ. *Běleš κ.λπ. κατά Τσεχίας*, αριθ. 47273/99, παρ. 60, 12 Νοεμβρίου 2002, και *Zvolský και Zvolská κατά Τσεχίας*, αριθ. 46129/99, 12 Νοεμβρίου 2002). Ο ρόλος του Δικαστηρίου στις περιπτώσεις αυτές είναι να κρίνει αν οι δικονομικοί κανόνες αποσκοπούσαν στην εξασφάλιση της χρηστής απονομής δικαιοσύνης και της τήρησης ιδίως της αρχής της ασφάλειας δικαίου (βλ., *mutatis mutandis*, *Ευσταθίου κ.λπ. κατά Ελλάδος*, αριθ. 36998/02, παρ. 24, 27 Ιουλίου 2006, και *Συγκελίδης κατά Ελλάδος*, αριθ. 24895/07, παρ. 41, 11 Φεβρουαρίου 2010), καθώς και αν ο προσφεύγων μπορούσε να βασίζεται σε ένα συνεπές σύστημα που επιτυγχάνει δίκαιη ισορροπία μετά των συμφερόντων των αρχών και των δικών του συμφερόντων (βλ. *Maširević κατά Σερβίας*, αριθ. 30671/08, παρ. 48, 11 Φεβρουαρίου 2014).

(β) Εφαρμογή των παραπάνω αρχών στην παρούσα υπόθεση

(i) Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

49. Το Δικαστήριο παρατηρεί εξ αρχής ότι, πέραν του δικαιώματος των προσφευγόντων για πρόσβαση σε δικαστήριο, οι διάδικοι προέβαλαν επίσης επιχειρήματα σχετικά με το ποιος δικηγορικός σύλλογος είναι ο δικαιούχος των ποσών που ορίστηκαν ως δικηγορική αμοιβή. Όμως, το έργο του Δικαστηρίου στην παρούσα υπόθεση, έχοντας υπόψη τις αιτιάσεις που του υποβλήθηκαν, είναι να εξετάσει αν οι

προσφεύγοντες εμποδίστηκαν να ασκήσουν το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο λόγω της απόρριψης της αγωγής τους από τα εθνικά δικαστήρια.

(ii) *Ο περιορισμός του δικαιώματος των προσφευγόντων για πρόσβαση σε δικαστήριο*

50. Οι προσφεύγοντες, αφού εκπροσώπησαν πελάτες τους σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, κατέθεσαν αγωγές στα εθνικά δικαστήρια ζητώντας να καταθέσει το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων τα ποσά που είχαν οριστεί ως δικηγορική αμοιβή στο δικηγορικό σύλλογο του οποίου είναι μέλη, αλλά οι αγωγές τους απορρίφθηκαν με το σκεπτικό ότι οι προσφεύγοντες δεν διέθεταν ενεργητική νομιμοποίηση. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η απόρριψη των αγωγών των προσφευγόντων από τα εθνικά δικαστήρια (για το λόγο ότι οι προσφεύγοντας δεν δικαιούνταν να τις ασκήσουν) σαφώς συνιστά παρέμβαση στο δικαίωμα των προσφευγόντων για πρόσβαση σε δικαστήριο. Για να απορρίψουν τις αγωγές, τα εθνικά δικαστήρια επικαλέστηκαν τα άρθρα 8 και 18 του ν. 2882/2001, τα οποία προβλέπουν ότι τα ποσά που επιδικάζονται για δικαστικά έξοδα και δικηγορικές αμοιβές σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης πρέπει να κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του οικείου δικηγορικού συλλόγου. Ως εκ τούτου, τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι μόνον ο δικηγορικός σύλλογος μπορεί να ασκήσει απευθείας αγωγή, ενώ οι προσφεύγοντες μπορούσαν να ασκήσουν πλαγιαστική αγωγή.

51. Το Δικαστήριο θα εξετάσει αν ο εν λόγω περιορισμός ήταν δικαιολογημένος, δηλ. αν επιδίωκε νόμιμο σκοπό και χαρακτηριζόταν από εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού.

(iii) *Ως προς το αν ο περιορισμός επιδίωκε νόμιμο σκοπό*

52. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, σύμφωνα με την Κυβέρνηση, η επίμαχη νομοθεσία εξυπηρετεί νόμιμο σκοπό, δηλ. να εξασφαλίσει ότι ο δικηγόρος θα λάβει την αμοιβή του και ο δικηγορικός σύλλογος θα εισπράξει το ποσοστό που δικαιούται προς διανομή στα μέλη του. Το Δικαστήριο δεν έχει λόγο να αμφισβητήσει ότι, με την απόρριψη των αγωγών των προσφευγόντων, τα εθνικά δικαστήρια επιδίωκαν νόμιμο σκοπό, δηλ. να εξασφαλίσουν ότι τόσο ο δικηγόρος που χειρίστηκε την υπόθεση όσο και ο δικηγορικός σύλλογος θα εισέπρατταν τα ποσά που δικαιούνταν βάσει του νόμου. Συνεπώς, πρέπει να εξακριβωθεί αν, υπό το φως όλων των σχετικών περιστάσεων της

υπόθεσης, υφίστατο εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ του σκοπού και των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για να τον επιτύχουν.

(iv) Ως προς το αν ο περιορισμός χαρακτηριζόταν από αναλογικότητα

53. Προκειμένου να αξιολογήσει την αναλογικότητα του περιορισμού της πρόσβασης των προσφευγόντων σε δικαστήριο, το Δικαστήριο θα λάβει υπόψη του δύο κριτήρια: (α) αν ο περιορισμός ήταν προβλέψιμος βάσει του εθνικού νομοθετικού πλαισίου και της παράγωγης νομολογίας των εθνικών δικαστηρίων (βλ., μεταξύ άλλων, *Luraz κ.λπ. κατά Ρουμανίας*, αριθ. 1434/02 και άλλες 2 προσφυγές, παρ. 69, ECHR 2006 XV (αποσπάσματα)) και (β) αν οι προσφεύγοντες είχαν στη διάθεσή τους άλλα ένδικα μέσα για να προβάλουν τις απαιτήσεις τους (βλ., *mutatis mutandis*, *Δημητράς κατά Ελλάδος*, αριθ. 11946/11, παρ. 41, 19 Απριλίου 2018).

54. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι δεν καλείται να αξιολογήσει το ελληνικό σύστημα που διέπει την πληρωμή των δικηγορικών αμοιβών σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, αλλά οφείλει να περιορίσει την προσοχή του, στο μέτρο του δυνατού, στο ζήτημα που τίθεται στη συγκεκριμένη υπόθεση που καλείται να κρίνει. Εντούτοις, πρέπει να εξετάσει τις σχετικές διατάξεις στο βαθμό που το κώλυμα της άσκησης του ατομικού δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο ήταν αποτέλεσμα της εφαρμογής τους (βλ., *mutatis mutandis*, την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Φίλης κατά Ελλάδος*, παρ. 61, και *De Geouffre de la Pradelle κατά Γαλλίας*, 16 Δεκεμβρίου 1992, παρ. 31, Series A no. 253-B).

55. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί πρώτον ότι οι διατάξεις που εφαρμόστηκαν στην παρούσα υπόθεση αφορούν αποκλειστικά τις δικηγορικές αμοιβές στο πλαίσιο διαδικασιών αναγκαστικής απαλλοτρίωσης και όχι το γενικό σύστημα που διέπει τις δικηγορικές αμοιβές (βλ. παραπάνω παρ. 24). Συγκεκριμένα, τα άρθρα 8 και 18 του ν. 2882/2001 προβλέπουν ότι τόσο τα δικαστικά έξοδα όσο και η δικηγορική αμοιβή καθορίζονται από την απόφαση που ορίζει την αποζημίωση για την αναγκαστική απαλλοτρίωση και κατατίθενται στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων υπέρ του οικείου δικηγορικού συλλόγου. Όμως, δεν υπάρχει διάταξη που να εξουσιοδοτεί ρητά και αποκλειστικά το δικηγορικό σύλλογο να διεκδικεί το ποσό αυτό – και μάλιστα να αποκλείει έναν διάδικο ή τον πληρεξούσιο δικηγόρο του από τη διεκδίκησή του ώστε να κατατεθεί στο δικηγορικό σύλλογο.

56. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο θεωρεί σημαντικό ότι οι αγωγές των προσφευγόντων σκόπευαν στην εξασφάλιση της κατάθεσης των σχετικών ποσών στο δικηγορικό σύλλογο του οποίου είναι μέλη, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Ως εκ τούτου, οι αγωγές τους σκοπό είχαν να εξασφαλιστεί ότι τα σχετικά ποσά πράγματι θα κατατίθενταν στον οικείο δικηγορικό σύλλογο και, συνεπώς, ο σκοπός του νόμου θα είχε εξυπηρετηθεί εάν είχαν γίνει δεκτές οι αγωγές των προσφευγόντων (βλ. παραπάνω παρ. 52). Δεν είναι σαφές από το εθνικό νομικό πλαίσιο που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο γιατί απορρίφθηκαν οι αγωγές των προσφευγόντων (με τις οποίες ζητούσαν να κατατεθούν στον οικείο δικηγορικό σύλλογο τα ποσά που επιδικάστηκαν στους πελάτες τους ως δικηγορικές αμοιβές) – ιδίως εάν λάβει κανείς υπόψη την απόφαση υπ' αριθ. 25/1993 του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου που αναγνώρισε αυτό το δικαίωμα σε μηχανικούς που διεκδικούσαν τις αμοιβές τους από πελάτες τους (βλ. παραπάνω παρ. 30). Καμία από τις διατάξεις που επικαλούνται οι αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων δεν στερούσε ρητά από τους προσφεύγοντες το δικαίωμα να ασκήσουν σχετική αγωγή. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι παρούσες υποθέσεις και το σύστημα που διέπει τις δικηγορικές αμοιβές σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης διαφέρει από την περίπτωση των μηχανικών, την οποία εξέτασε το Δικαστήριο στην απόφασή του στην προαναφερθείσα υπόθεση *Φίλης κατά Ελλάδος*, η οποία οδήγησε στην υιοθέτηση της παραπάνω απόφασης του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου. Όμως, έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό, δεδομένου ότι στην υπόθεση *Φίλης κατά Ελλάδος*, όπως και στις παρούσες υποθέσεις, τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι, πέραν της δυνατότητας που δίνει το εθνικό δίκαιο στις οικείες επαγγελματικές ενώσεις να καταθέσουν σχετική αγωγή, οι δικαιούχοι δεν νομιμοποιούνταν ενεργητικά για να προβάλουν απευθείας τις απαιτήσεις τους.

57. Το Δικαστήριο σημειώνει το επιχείρημα της Κυβέρνησης ότι οι δικηγορικές αμοιβές αποτελούσαν το μεγαλύτερο μέρος των ποσών που ορίστηκαν ως δικαστικά έξοδα και ότι επιδικάστηκαν στους ιδιοκτήτες των περιουσιών που απαλλοτριώθηκαν, οι οποίοι ήταν πελάτες των προσφευγόντων. Το Δικαστήριο παρατηρεί, όμως, ότι το επιχείρημα αυτό προσκρούει στη διατύπωση των άρθρων 8 και 18 του ν. 2882/2001, όπου τα δικαστικά έξοδα αναφέρονται χωριστά από τη δικηγορική αμοιβή, και στις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων, οι οποίες αναφέρουν τα δύο ποσά χωριστά.

Επιπλέον, ενώ τα εθνικά δικαστήρια έκριναν ότι ποσό που επιδικάζεται ως δικηγορική αμοιβή ανήκει στον διάδικο που επικρατεί στη δίκη, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, σύμφωνα με τη συναφή εθνική νομοθεσία, ως δικαιούχος θεωρείται ο οικείος δικηγορικός σύλλογος.

58. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το συναφές νομοθετικό πλαίσιο και ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόστηκε από τα εθνικά δικαστήρια δεν πρόσφερε στους προσφεύγοντες μια σαφή, πρακτική και αποτελεσματική δυνατότητα για να προβάλουν τις απαιτήσεις τους, καθώς δεν προέκυπτε με επαρκή σαφήνεια ποιος μπορεί να ασκήσει αγωγή διεκδικώντας το ποσό που επιδικάζεται ως δικηγορική αμοιβή από δικαστήρια που αποφαινόμενα επί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων. Προκειμένου όμως να συμπεράνει ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος των προσφευγόντων για πρόσβαση σε δικαστήριο, το Δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει αν ήταν διαθέσιμα στους προσφεύγοντες άλλα εθνικά ένδικα μέσα για να μπορέσουν να προβάλουν τις απαιτήσεις τους.

59. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει τις άλλες δυνατότητες που, κατά τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης, πρόσφερε το εθνικό δίκαιο – δηλ. τη δυνατότητα άσκησης πλαγιαστικής αγωγής και τη δυνατότητα κατάθεσης απευθείας αγωγής κατά των πελατών τους. Όσον αφορά την πλαγιαστική αγωγή, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι γενικώς συμφωνείται ότι αυτή η αγωγή αποτελεί μια αγωγή *sui generis* που αποσκοπεί να διαφυλάξει την περιουσία οφειλέτη προς το συμφέρον του πιστωτή. Όποιος καταθέτει πλαγιαστική αγωγή οφείλει να αποδείξει ότι είναι πιστωτής οφειλέτη που αμέλησε να ασκήσει τα δικαιώματά του (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Φίλης κατά Ελλάδος*, παρ. 52). Όμως, η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων όπου τα εθνικά δικαστήρια κάνουν δεκτή πλαγιαστική αγωγή δικηγόρου ο οποίος ζητά να κατατεθεί στο δικηγορικό σύλλογο δικηγορική αμοιβή που όρισαν τα εθνικά δικαστήρια σε διαδικασία αναγκαστικής απαλλοτρίωσης. Ακόμα περισσότερο, οι διατάξεις που προβλέπουν τη δυνατότητα άσκησης πλαγιαστικής αγωγής αφορούν τη σχέση πιστωτή-οφειλέτη, συνεπώς η ερμηνεία που ακολούθησαν τα εθνικά δικαστήρια δεν προκύπτει αβίαστα.

60. Οι ίδιες σκέψεις ισχύουν για τη δυνατότητα άσκησης απευθείας αγωγής από δικηγόρο κατά του πελάτη του. Σύμφωνα με τη συναφή εθνική νομοθεσία, αυτό μπορεί

να συνιστά αποτελεσματικό ένδικο μέσο σε διαδικασίες όπου έχει συμφωνηθεί αμοιβή μεταξύ ενός δικηγόρου και του πελάτη του. Όμως, στις διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης η δικηγορική αμοιβή ορίζεται από το δικαστήριο και, όπως προκύπτει, το σύστημα που διέπει τις δικηγορικές αμοιβές στις αναγκαστικές απαλλοτριώσεις διαφέρει από το σύνηθες σύστημα (βλ. την εθνική νομοθεσία που παρατίθεται στην παραπάνω παρ. 24). Το Δικαστήριο σημειώνει τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων που κρίνουν ότι το ποσό αυτό είναι χωριστό από την πραγματική αμοιβή που συμφωνήθηκε μεταξύ δικηγόρου και πελάτη. Όμως, ενώ οι αποφάσεις αυτές επιβεβαιώνουν το δικαίωμα δικηγόρου να διεκδικεί ανεξάρτητα και απευθείας την αμοιβή αυτή από τον πελάτη του (ανεξαρτήτως του ποσού που επιδίκασε το δικαστήριο που έκρινε επί της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης), το Δικαστήριο δεν έχει υπόψη του καμία πραγματική περίπτωση όπου δικηγόρος άσκησε με επιτυχία τέτοια αγωγή μετά από διαδικασία αναγκαστικής απαλλοτρίωσης. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η Σύμβαση εγγυάται δικαιώματα που είναι πρακτικά και αποτελεσματικά, όχι θεωρητικά ή πλασματικά (βλ., μεταξύ άλλων, *Ibrahim κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* [GC], αριθ. 50541/08 και άλλες 3, παρ. 272, 13 Σεπτεμβρίου 2016). Το γεγονός ότι υφίστανται θεωρητικά κάποια ένδικα μέσα δεν θα πρέπει να οδηγήσει το Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι αυτά είναι διαθέσιμα και στην πράξη, ιδίως όταν η Κυβέρνηση δεν προσκομίζει καμία σχετική απόφαση εθνικού δικαστηρίου που να αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα αυτών των ένδικων μέσων. Στις κρινόμενες υποθέσεις, οι αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων που προσκομίζει η Κυβέρνηση αφορούν άλλες διαδικασίες και όχι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, διέπονται από διαφορετικό σύστημα ως προς τις δικηγορικές αμοιβές.

61. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι οι αρχές οφείλουν να σέβονται και να εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία με προβλέψιμο και συνεπή τρόπο και ότι τα απαιτούμενα στοιχεία πρέπει να είναι επαρκώς ανεπτυγμένα και διαφανή στην πράξη ούτως ώστε να παρέχουν ασφάλεια δικαίου και δικονομική ασφάλεια (βλ. *Ιονανιόν κατά Σερβίας*, αριθ. 32299/08, παρ. 50, 2 Οκτωβρίου 2012).

62. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο περιορισμός που επιβλήθηκε στο δικαίωμα των προσφευγόντων για πρόσβαση σε

δικαστήριο δεν χαρακτηριζόταν από αναλογικότητα. Ειδικότερα, το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι οι σχετικοί κανόνες που εφαρμόστηκαν στην παρούσα υπόθεση πληρούσαν τις απαιτήσεις της Σύμβασης ως προς την ποιότητα του δικαίου και ήταν επαρκώς προβλέψιμοι. Οι προσφεύγοντες δικαιούνται να αναμένουν ένα συνεπές σύστημα που βασίζεται σε μια σαφή, πρακτική και αποτελεσματική δυνατότητα να προβάλουν τις απαιτήσεις τους (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *De Geouffre de la Pradelle κατά Γαλλίας*, παρ. 34), κάτι που δεν ισχύει στην παρούσα υπόθεση. Τα παραπάνω συμπεράσματα δεν αντικρούονται από το γεγονός ότι οι προσφεύγοντες εν τέλει εισέπραξαν, εν μέρει ή και συνολικά, τις αμοιβές που είχαν επιδικαστεί στις υποθέσεις τους, μετά από αγωγές που άσκησε ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών. Οι προσφεύγοντες εξακολουθούσαν να βρίσκονται αντιμέτωποι με την έλλειψη ενός συνεπούς συστήματος για την προβολή των αξιώσεών τους, δηλ. ένα σύστημα με το οποίο θα μπορούσαν να ζητήσουν να κατατεθούν στο δικηγορικό σύλλογο του οποίου είναι μέλη τα ποσά που είχαν ορίσει ως δικηγορικές αμοιβές τα δικαστήρια που έκριναν επί των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και, ελλείψει εναλλακτικού εθνικού ένδικου μέσου, να ισχυριστούν ότι υπήρξαν θύματα παραβίασης του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο.

63. Ενόψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο απορρίπτει τις ενστάσεις της Κυβέρνησης περί μη συνδρομής της ιδιότητας του θύματος στο πρόσωπο των προσφευγόντων και μη εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων. Ως εκ τούτου, συμπεραίνει ότι υπήρξε παραβίαση του δικαιώματος των προσφευγόντων για πρόσβαση σε δικαστήριο.

64. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 της Σύμβασης.

III. ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

65. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η απόρριψη των αγωγών τους από τα εθνικά δικαστήρια παραβίασε το δικαίωμά τους για ειρηνική απόλαυση της περιουσίας τους, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας

και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύ Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.»

A. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

66. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες δεν υπέβαλαν ποτέ στα εθνικά δικαστήρια παράπονα που αφορούσαν το δικαίωμα ειρηνικής απόλαυσης της περιουσίας τους. Εξάλλου, δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι το παράπονό τους σχετικά με την πρόσβαση σε δικαστήριο περιλάμβανε και παράπονο σχετικά με την απόλαυση της περιουσίας τους, αφού πρόκειται για δύο διαφορετικά δικαιώματα.

67. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι το παράπονο των προσφευγόντων πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο *ratione materiae*. Όμως, ακόμα και αν θεωρηθεί ότι υπήρξε παρέμβαση στην περιουσία των προσφευγόντων, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η παρέμβαση αυτή προβλεπόταν από το νόμο, ήταν προς το γενικό συμφέρον και εξασφάλιζε δίκαιη ισορροπία μεταξύ των ανταγωνιστικών συμφερόντων. Ειδικότερα, όπως προαναφέρθηκε, ο νόμος εξυπηρετεί διττό σκοπό: αφενός, να μην παρακρατεί ο πελάτης την αμοιβή του δικηγόρου του και, αφετέρου, να εισπράττει ο δικηγορικός σύλλογος ποσοστό προς διανομή στα μέλη του. Το σύστημα αυτό είναι αποτελεσματικό, όπως αποδεικνύεται από την έκβαση της υπόθεσης που αφορά η προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12, όπου η αγωγή που άσκησε ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών είχε ως αποτέλεσμα να εισπράξει ο προσφεύγων την αμοιβή του. Σε κάθε περίπτωση, ο δικηγόρος μπορεί επίσης να ασκήσει (i) πλαγιαστική αγωγή ζητώντας να αποδοθεί στον οικείο δικηγορικό σύλλογο το ποσό που κατατέθηκε στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή (ii) απευθείας αγωγή κατά του πελάτη διεκδικώντας το ποσό που είχε συμφωνηθεί μεταξύ τους.

68. Οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι ήταν οι μόνοι δικηγόροι που παρέσχαν υπηρεσίες τους πελάτες τους και ότι, εξαιτίας των αυθαίρετων αποφάσεων των εθνικών

δικαστηρίων, στερήθηκαν την αμοιβή τους. Στην υπόθεση που αφορά η προσφυγή υπ' αριθ. 48348/12, ο Δικηγορικός Σύλλογος Κορίνθου απέδωσε το ήμισυ του ποσού που είχε οριστεί ως δικηγορική αμοιβή (βλ. παραπάνω παρ. 17) στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Ως εκ τούτου, εξακολουθούν να είναι θύματα αυτής της παραβίασης στο βαθμό που συνεχίζει να τους οφείλεται το υπόλοιπο ποσό.

B. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

69. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η Κυβέρνηση κατέθεσε διάφορες ενστάσεις επί του παραδεκτού των παραπόνων αυτών. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να διαχωρίσει τις προσφυγές στο σημείο αυτό.

1. Προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12

70. Όσον αφορά την προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, για τους λόγους που εξηγούνται παρακάτω, δεν υπάρχει αντικειμενική δικαιολογία για να συνεχίσει να εξετάζει το παράπονο αυτό και ότι ως εκ τούτου ενδείκνυται να εφαρμόσει το άρθρο 37 παρ. 1 της Σύμβασης, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Ανά πάσα στιγμή της διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει τη διαγραφή της προσφυγής από το πινάκιο, οσάκις οι περιστάσεις του επιτρέπουν να συμπεράνει:

- α. ότι ο αιτών δεν επιθυμεί πλέον την εκδίκασή της, ή
- β. ότι η διαφορά διευθετήθηκε, ή
- γ. ότι για οποιονδήποτε άλλο λόγο του οποίου την ύπαρξη διαπιστώνει το Δικαστήριο, δεν αιτιολογείται πλέον η περαιτέρω εξέταση της προσφυγής.

Πάντως, το Δικαστήριο προβαίνει στην εξέταση της προσφυγής εάν τούτο απαιτείται από το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου που εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.»

71. Προκειμένου να διαπιστώσει αν το άρθρο 37 παρ. 1(β) εφαρμόζεται στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει σε δύο κατά σειρά ερωτήματα: πρώτον, αν εξακολουθούν να υφίστανται οι περιστάσεις για τις οποίες παραπονείται άμεσα ο προσφεύγων και, δεύτερον, αν έχουν επανορθωθεί οι συνέπειες μιας πιθανής παραβίασης της Σύμβασης λόγω των περιστάσεων αυτών (βλ. *Pisano κατά Ιταλίας* (διαγραφή από το πινάκιο) [GC], αριθ. 36732/97, παρ. 42, 24 Οκτωβρίου

2002, και *El Majjaoui και Stichting Touba Moskee κατά Ολλανδίας* (διαγραφή από το πινάκιο) [GC], αριθ. 25525/03, παρ. 30, 20 Δεκεμβρίου 2007).

72. Όσον αφορά το πρώτο κριτήριο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι περιστάσεις για τις οποίες παραπονείται ο προσφεύγων δεν υφίστανται πλέον. Συγκεκριμένα, μετά από αγωγή που άσκησε ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, ο προσφεύγων εισέπραξε το ποσό που είχε επιδικαστεί ως δικηγορική αμοιβή στη διαδικασία αναγκαστικής απαλλοτρίωσης στην οποία είχε εκπροσωπήσει τον πελάτη του (βλ. παραπάνω παρ. 23). Επιπλέον, έχοντας υπόψη τη φύση της προβαλλόμενης παραβίασης, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι συνέπειες της ενδεχόμενης παραβίασης έχουν επίσης αντιμετωπιστεί αφού ο προσφεύγων εισέπραξε το σχετικό ποσό. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι πληρούνται και οι δύο προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 37 παρ. 1(β) της Σύμβασης. Συνεπώς, η διαφορά που οδήγησε στη διατύπωση των παραπόνων του προσφεύγοντος μπορεί πλέον να θεωρηθεί ότι «διευθετήθηκε», κατά την έννοια του άρθρου 37 παρ. 1(β). Τέλος, δεν υπάρχει κανένας ιδιαίτερος λόγος που αφορά το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως ορίζονται στη Σύμβαση, που να υποχρεώνει το Δικαστήριο να συνεχίσει την εξέταση της προσφυγής βάσει του άρθρου 37 παρ. 1 in fine. Συνεπώς, πρέπει να διαγραφεί η προσφυγή από το πινάκιο ως προς το παράπονο βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης.

2. *Προσφυγές υπ' αριθ. 48345/12 και 48348/12*

73. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι μέρος των προδικαστικών ενστάσεων της Κυβέρνησης (βλ. παραπάνω παρ. 66) αφορά τη μη τήρηση από τους προσφεύγοντες του κανόνα της εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων που περιέχεται στο άρθρο 35 παρ. 1 της Σύμβασης, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Το Δικαστήριο δεν μπορεί να επιληφθεί προσφυγής παρά μόνο αφού εξαντληθούν τα εσωτερικά ένδικα μέσα, όπως αυτά νοούνται σύμφωνα με τις γενικώς παραδεδεγμένες αρχές του δικαίου και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από της ημερομηνίας της τελεσιδικίας της εσωτερικής απόφασης.»

74. Το Δικαστήριο παραπέμπει στις γενικές αρχές σχετικά με την εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων που διατυπώνονται στις υποθέσεις *Vučković κ.λπ. κατά Σερβίας Serbia* ((προδικαστική ένσταση) [GC], αριθ. 17153/11 και άλλες 29, παρ. 69-77,

25 Μαρτίου 2014) και *Gherghina κατά Ρουμανίας* ([GC] (dec.), αριθ. 42219/07, παρ. 83-88, 9 Ιουλίου 2015).

75. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ειδικότερα ότι, βάσει του κανόνα του άρθρου 35 παρ. 1, ο προσφεύγων οφείλει να υποβάλει τις αιτιάσεις που σκοπεύει να εγείρει ενώπιον του Δικαστηρίου πρώτα στα αρμόδια εθνικά όργανα, τουλάχιστον κατ' ουσίαν και σύμφωνα με τις τυπικές απαιτήσεις και προθεσμίες που ορίζει το εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, οφείλει να αξιοποιεί όλες τις δικονομικές δυνατότητες που μπορούν να αποτρέψουν την παραβίαση της Σύμβασης. Εάν ο προσφεύγων δεν συμμορφωθεί προς αυτές τις απαιτήσεις, η προσφυγή του πρέπει κατ' αρχήν να κηρύσσεται απαράδεκτη λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ένδικων μέσων (βλ. την προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Vučković κ.λπ. κατά Σερβίας*, παρ. 72).

76. Όσον αφορά τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αγωγές στα εθνικά δικαστήρια ζητώντας να κατατεθούν στο δικηγορικό σύλλογο του οποίου είναι μέλη τα σχετικά που ποσά που είχαν επιδικαστεί ως δικηγορικές αμοιβές σε διαδικασίες αναγκαστικής απαλλοτρίωσης στις οποίες είχαν εκπροσωπήσει πελάτες τους. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι σε καμία από αυτές τις αγωγές δεν επικαλέστηκαν ρητά οι προσφεύγοντες το άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, ούτε έθεσαν κανένα ζήτημα βάσει αυτού. Επιπλέον, οι προσφεύγοντες δεν παρουσίασαν συγκεκριμένα επιχειρήματα περί παραβίασης του δικαιώματός τους για ειρηνική απόλαυση της περιουσίας τους (έστω και κατ' ουσίαν) ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Αντίθετα, οι προσφεύγοντες περιορίστηκαν στην αμφισβήτηση της ερμηνείας της συναφούς εθνικής νομοθεσίας από τα εθνικά δικαστήρια ως προς το ζήτημα της ενεργητικής νομιμοποίησής τους.

77. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του, το γεγονός και μόνο ότι ένας προσφεύγων υπέβαλε την υπόθεσή του στα αρμόδια δικαστήρια δεν συνιστά αφ' εαυτού συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις του άρθρου 35 παρ. 1 της Σύμβασης, καθώς ακόμα και στις δικαιοδοσίες όπου τα δικαστήρια μπορούν – ή και υποχρεούνται – να εξετάζουν την υπόθεση αυτεπαγγέλτως, οι προσφεύγοντες δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση να υποβάλλουν πρώτα σε αυτά τις αιτιάσεις που θα εγείρουν αργότερα ενώπιον του Δικαστηρίου. Συνεπώς, για τη δέουσα εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων δεν αρκεί μια παραβίαση της Σύμβασης

να είναι «προφανής» από τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης ή τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος. Αντίθετα, ο προσφεύγων πρέπει να έχει πράγματι παραπονεθεί για την παραβίαση αυτή (ρητά ή κατ' ουσίαν) με τρόπο που δεν αφήνει αμφιβολία ότι το ίδιο παράπονο που κατατίθεται στη συνέχεια στο Δικαστήριο είχε όντως διατυπωθεί και σε εθνικό επίπεδο (αυτόθι, βλ. επίσης *Peacock κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (dec.), αριθ. 52335/12, παρ. 38, 5 Ιανουαρίου 2016).

78. Στην κρινόμενη υπόθεση, για τους προαναφερθέντες λόγους, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι οι προσφεύγοντες υπέβαλαν στα εθνικά δικαστήρια τις αιτιάσεις τους βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης προτού τις παρουσιάσουν στο Δικαστήριο.

79. Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι προσφεύγοντες δεν εξάντλησαν κατά τρόπο πρόσφορο τα εθνικά ένδικα μέσα και συνεπώς δεν έδωσαν στις εθνικές αρχές την ευκαιρία – η οποία πρέπει κατ' αρχήν να παρέχεται στα Συμβαλλόμενα Κράτη βάσει του άρθρου 35 παρ. 1 – να αντιμετωπίσουν (προλαμβάνοντας ή επανορθώνοντας) τη συγκεκριμένη παραβίαση της Σύμβασης που επικαλούνται οι προσφεύγοντες εναντίον τους (βλ. π.χ. *Association Les Témoins de Jéhovah κατά Γαλλίας* (dec.), αριθ. 8916/05, 21 Σεπτεμβρίου 2010, *Habulines και Filipović κατά Κροατίας* (dec.), αριθ. 51166/10, παρ. 30, 4 Ιουνίου 2013, *Merot d.o.o. και Storitve Tir d.o.o. κατά Κροατίας* (dec.), αριθ. 29426/08 και 29737/08, παρ. 38, 10 Δεκεμβρίου 2013, και προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Peacock κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, παρ. 40).

80. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κρίνει ότι οι προσφεύγοντες των προσφυγών υπ' αριθ. 48345/12 και 48348/12 δεν εξάντλησαν τα εθνικά ένδικα μέσα σε σχέση με τις αιτιάσεις τους βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης και ότι συνεπώς οι αιτιάσεις αυτές πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτες βάσει του άρθρου 35 παρ. 1 και 4 της Σύμβασης.

IV. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

81. Το άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει τα εξής:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους

δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Αποζημίωση

82. Όσον αφορά την αποζημίωση λόγω υλικής βλάβης, οι προσφεύγοντες ζητούν 54.707,75 ευρώ για την προσφυγή υπ' αριθ. 48345/12 και 9.202,50 ευρώ για την προσφυγή υπ' αριθ. 48348/12. Για την προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12 δεν κατατέθηκε αίτημα για αποζημίωση λόγω υλικής βλάβης. Όσον αφορά αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, οι προσφεύγοντες ζητούν 100.000 ευρώ από κοινού για καθεμιά από τις προσφυγές υπ' αριθ. 48345/12 και 48348/12, ενώ ο προσφεύγων της προσφυγής υπ' αριθ. 67463/12 ζητά 50.000 ευρώ.

83. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί αυτές τις απαιτήσεις, υποστηρίζοντας ότι τα ποσά που ζητούνται για αποζημίωση λόγω υλικής βλάβης είναι υπερβολικά ενόψει των περιστάσεων της υπόθεσης. Όσον αφορά τις απαιτήσεις για αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το ζητούμενο στην παρούσα υπόθεση είναι ποιος είναι ο δικαιούχος, ζήτημα που εκκρεμεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μετά τις αγωγές που κατέθεσε ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών.

84. Το Δικαστήριο, έχοντας υπόψη τα συμπεράσματά του σχετικά με την προβαλλόμενη παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης, δεν διακρίνει κάποια αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης και της προβαλλόμενης υλικής βλάβης και, ως εκ τούτου, απορρίπτει το αίτημα. Από την άλλη πλευρά, επιδικάζει σε καθέναν από τους προσφεύγοντες 10.000 ευρώ ως αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης, συν τους φόρους με τους οποίους μπορεί να επιβαρυνθεί το ποσό αυτό, αναφορικά με όλες τις προσφυγές από κοινού.

B. Δικαστικά έξοδα

85. Οι προσφεύγοντες επίσης ζητούν 1.000 ευρώ σε κάθε προσφυγή για δικαστικά έξοδα που πραγματοποίησαν ενώπιον του Δικαστηρίου (συνολικά 3.000 ευρώ και για τις τρεις προσφυγές), εσωκλείοντας τις σχετικές αποδείξεις για τα ποσά που πλήρωσαν στον εκπρόσωπό τους.

86. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δικαστικά έξοδα πληρώνονται μόνον εφόσον υποβάλλονται τεκμηριωμένες απαιτήσεις συνοδευόμενες από αναλυτικά στοιχεία και

ότι η απαίτηση των προσφευγόντων πρέπει να απορριφθεί καθώς δεν συνοδεύεται από αναλυτική κατάσταση των πραγματοποιηθέντων εξόδων. Σε κάθε περίπτωση, κρίνει την απαίτηση αυτή υπερβολική και αδικαιολόγητη, ιδίως ενόψει του γεγονότος ότι δεν διεξήχθη προφορική διαδικασία.

87. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, δικαστικά έξοδα επιδικάζονται στον προσφεύγοντα μόνο στο βαθμό που αποδεικνύεται ότι ήταν πραγματικά και αναγκαία. Στην παρούσα υπόθεση, έχοντας υπόψη τα έγγραφα που έχει στη διάθεσή του και τα παραπάνω κριτήρια, το Δικαστήριο θεωρεί εύλογο να επιδικάσει το ποσό των 1.500 ευρώ από κοινού για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, συν τους φόρους με τους οποίους μπορεί να επιβαρυνθούν οι προσφεύγοντες.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

88. Το Δικαστήριο θεωρεί αρμόζον οι τόκοι υπερημερίας να υπολογίζονται με βάση το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας συν τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΩΤΕΡΩ ΛΟΓΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ

1. *Αποφασίζει* να συνεκδικάσει τις προσφυγές.
2. *Συνεκδικάζει* την υπόθεση επί της ουσίας και τις προκαταρκτικές ενστάσεις της Κυβέρνησης επί του παραδεκτού του παραπόνου βάσει του άρθρου 6 της Σύμβασης και τις απορρίπτει.
3. *Κηρύσσει* το παράπονο βάσει του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης παραδεκτό και το υπόλοιπο των προσφυγών υπ' αριθ. 48345/12 και 48348/12 απαράδεκτο.
4. *Αποφασίζει* να διαγράψει από το πινάκιο την προσφυγή υπ' αριθ. 67463/12 σε ό,τι αφορά το παράπονο βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης.
5. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης.
6. *Αποφασίζει*:
 - (α) ότι το καθ' ου Κράτος οφείλει να καταβάλει στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών αόφτου καταστεί οριστική η παρούσα απόφαση, σύμφωνα με το άρθρο 44 παρ. 2 της Σύμβασης, τα παρακάτω ποσά:

(i) €10.000 (δέκα χιλιάδες ευρώ) σε καθέναν από τους προσφεύγοντες, αναφορικά με όλες τις προσφυγές από κοινού, συν τους φόρους με τους οποίους μπορεί να επιβαρυνθεί το ποσό αυτό, ως αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης,

(ii) €1.500 (χίλια πεντακόσια ευρώ), συν τους φόρους με τους οποίους μπορεί να επιβαρυνθούν οι προσφεύγοντες, για δικαστικά έξοδα, αναφορικά με όλες τις προσφυγές από κοινού,

(β) ότι από τη λήξη της προαναφερθείσας τρίμηνης προθεσμίας και μέχρι την εξόφληση, θα καταβάλλεται απλός τόκος επί των ανωτέρω ποσών, ο οποίος θα υπολογίζεται με βάση το επιτόκιο της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κατά την περίοδο υπερημερίας συν τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

7. *Απορρίπτει* τις υπόλοιπες απαιτήσεις των προσφευγόντων για δίκαιη ικανοποίηση.

Συντάχθηκε στα Αγγλικά και κοινοποιήθηκε γραπτώς στις 11 Ιουνίου 2020 σύμφωνα με τον Κανόνα 77 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

Renata Degener

Βοηθός Γραμματέας

(υπογραφή)

Ksenija Turković

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από τα Αγγλικά του συνημμένου πρωτοτύπου εγγράφου

Αθήνα, 9 Ιουλίου 2020

Ο μεταφραστής του Υπουργείου Εξωτερικών

Βασίλειος Δ. Μπελεκούκας